

Frihandelen ogsaa, efter at det tyske Kejserrige var dannet. Ved dette Riges Dannelse, ved Freden med Frankrig, skete der denne vældige Pengeoverførsel fra Frankrig til Tyskland, der skabte en Driftskapital for Tyskland til at sætte den uhyre Udfoldelse af Industri og Handel i Gang, som foregik efter Krigen. Dette Moment maa vi ikke undervurdere. En Nation behøver, akkurat ligesom den private Bedrift, Penge, naar den vil udvide. Denne behøver Penge, naar den vil gaa fra den ekstensive Driftsform til den intensive Driftsform. Akkurat det samme er Tilfældet med en Nation, og Tyskland var i det lykkelige Tilfælde at staa med Pengene i Haanden gennem de 5 Milliarder, som paa det Tidspunkt var en ganske enorm Sum, og dertil var det ogsaa saa lykkeligt at have det andet Instrument ved Haanden, nemlig Frihandelen. De havde den, og den blev drevet meget vidt. I 70'erne endnu kunde en tysk Politiker, der rigtig vilde være en Mand efter den højtærede Landbrugsministers Hjerte, von Bler, da Talen var om at tage den sidste Del af Beskyttelsesolden for Jernet bort, tilraabe Tinget: De forlanger af mig, at jeg skal føre Bevis for Nødvendigheden af Jernoldens fuldstændige Afskaffelse, men Aksiomer mine Herrer — d. v. s. Postulater, der hviler paa Naturlove — beviser man ikke. Det er naturligvis ogsaa nemmere at lade være. Saadan lød Talen i Rigsdagen, men ude i Livet saa det ganske anderledes ud. Der blev fuldt op af Fallitter, en Trediedel af Virksomhederne indenfor Tysklands to vigtigste Industrier, Jern- og Bomuldsindustrien, gik fallit, og naar Tyskerne kom hjem fra Udstillingerne rundt omkring, var det med Prædikatet: schlecht und billig.

I 1878 havde Bismarck faaet tilstrækkeligt af Frihandel. Da han i Tinget gjorde Rede for sine Motiver til den Omlægning af Roret, som han ønskede, talte han meget aabent, saaledes som han ikke sjældent gjorde, og sagde: Oprigtigt talt, jeg har slet ikke haft Tid til at give mig af med denne Sag, jeg har skullet danne og konsolidere det tyske Rige, saa det andet har jeg maattet overlade til Handelsministeren. Og han mente nu, at Frihandel var det rigtige, hvad jeg for Resten ogsaa troede, og det kan jo ogsaa være, det er et udmærket Princip, men det staaar mig fuldstændig klart, at for os her i Tyskland duer det ikke, thi til Trods for den Kapital, vi har anvendt, til Trods for vort Arbejde, til Trods for vore gode Hjørner, er

Resultaterne af Frihandelsperioden de og de, som han saa gjorde Rede for.

Nu kom Omslaget. Den nye Politik begyndte at virke fra 1883, og den havde til Følge, at op til 1913 gik Tyskland frem i sin Eksport med tusind Millioner Guldmark forud for England. Hvis man ønsker absolutte Tal, saa var Tysklands Eksport af egne Varer 6,4 Milliarder i 1900, men 10,7 Milliarder i 1913.

For U. S. A.s Vedkommende er Virkningerne af Beskyttelsen for kendte til, at jeg behøver at dvæle ved dem. Vi ved jo alle, at i teknisk Henseende er Amerika det førende Land for Øjeblikket, og det er det blevet under en Toldlovgivning, der undertiden har været noget mindre beskyttelsesvenlig, men som oftest noget mere, og ved den sidste Toldlov og den sidste Søfartslov, der blev vedtaget forrige Aar og i Aar, er man gaaet over til et System, som i Virkeligheden med Rette kan kaldes Merkantilisme. Naar jeg nævner dette Ord, bliver det nødvendigt ogsaa at give en Forklaring af, hvad Merkantilisme egentlig er. Den Lærebogsforklaring, vi hørte af den højtærede Landbrugsminister, er jo gængs her i Landet og er ogsaa, for saa vidt vi taler om danske Forhold, rigtig. Den højtærede Landbrugsminister sagde, at Merkantilismen her i Landet har gjort ondt, og det har den ogsaa, den kunde kun virke daarligt her af den simple Grund, at vi havde baseret os paa et Princip uden at tage de konkrete Forhold i Betragtning; man troede, at naar Merkantilismen kunde bringe udmærkede Resultater i eet Land og til een Tid, kunde den det ogsaa i et andet Land og til en anden Tid, men man saa bort fra Mangelen paa Raastoffer den Gang, saa bort fra, at Samfærdelsmidlerne ikke var mere udviklet, end at det tog 3 Maaneder at fragte nogle Møbler fra København til Ribe. Under saadanne Forhold kunde naturligvis ingen merkantilistisk Udvikling finde Sted saaledes som i de Lande, hvor der var Betingelser for den. Hvis jeg skulde søge at sammenfatte Indholdet af Merkantilismen, saaledes som den udøvedes i disse store Lande, vilde jeg sige, at Merkantilismen søgte at faa megen Kapital i Landet og søgte at faa mange Mennesker i Landet, og med denne Kapital og med disse Mennesker vilde man udvikle Landets Produktionsevne i Forbindelse med, at man vilde betale høje Lønninger. Jeg tror, jeg tør sige, at dette er Indholdet af Merkantilismen, saaledes som den blev anvendt i de Lande, der havde Betingelser for at anvende den. Jeg ser bort fra det Land, hvor den som nationalt Princip traadte sine